

Rond de Bosrand

Beschrijving en uitleg wandeling "Dag van de Trage Weg", Halle, 2025. ^(v1)

Organisatie: werkgroep Trage Wegen Zuidwest-Brabant (coördinator rik.houthuys@telenet.be), samen met Natuurpunt Halle en Stad Halle.

Auteur: Rik Houthuys, werkgroep Trage Wegen Zuidwest-Brabant.

Bronnen: eigen waarnemingen; J. Verbesselt, 1987, Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13^e eeuw, Deel 20: Halle en Lembeek, Kon. Geschied- en Oudheidkundig Genootschap van Vlaams-Brabant; "Vlasmark of Vlasmarkt?" (Armand Sermon, 2018, Hallensia 40:3, 50-52), "Toponiemen op de weg van Halle naar Nijvel: Boterham, Eskembeek, Verloren Kost, Eskemberg, Plasmark, Bruinkasteel en andere op de Waelenweg" (artikel door Armand Sermon uit 2000 bijgewerkt in 2024, vindbaar op het internet).

Deze wandeling werd door het publiek en met begeleiding en uitleg door een gids gedaan op de Dag van de Trage Weg in Halle, 19 oktober 2025. Lengte van de wandeling: 6,5 km.

Vertrekpunt: Hallerbos parking 2, Vlasmarktdreef, aan het Bosmuseum.

Parcours van de wandeling in geel, start aan het Bosmuseum en Parking 2 van het Hallerbos.

Het Hallerbos heeft de voorbije jaren uitbreidingen kunnen realiseren tussen het bos en de hoogte boven Essenbeek. Deze nieuwe natuur en de aansluiting bij de eeuwenoude natuur is het thema van onze wandeling. Bij de realisaties en nieuwe aanplantingen worden de bestaande voetwegen geherwaardeerd en zelfs worden er nieuwe paden gecreëerd. Zo kan ieder mens nog van meer nabij genieten van het groen en de mooie landschappen vlak bij huis.

Stap de Vlasmarktdreef uit naar de Nijvelsesteenweg, steek deze over en ga iets naar rechts de Kasteelbrakelsesteenweg in. Na een paar honderd meter neem je rechtover de Sint-Veroonsstraat; aan de hoek van een akker, een nieuw paadje naar rechts dat kronkelt door een jonge bosaanplanting.

Vlasmarkt en Steenputbeek

Het gehuchtje aan de ingang van het Hallerbos heeft de wat mysterieuze naam "Vlasmarkt". Dit ligt aan de oude weg van Halle en Vlaanderen naar Nijvel en Bourgondië. Werd hier vroeger vlas verhandeld? Het lijkt weinig waarschijnlijk dat er een markt buiten het centrum van de stad zou zijn gehouden. Oude kaarten vermelden namen als "la petite Vlasmercke" (1699), "Vlasmerckt" (1754), "hameau Plasmarque ou Flasmert" (1779), "Vlasmarkt" (1850). Armand Sermon trok in een artikel van 2018 de evidente betekenis van de naam in twijfel. Hij denkt dat "markt" een vervorming van het woord "mark" is, een stuk grond op een grens. Voor Vlas zijn er twee alternatieve verklaringen mogelijk: een vervorming van een aanduiding voor "Walen", of een oud woord "vlaas" dat een vochtige zone aanduidt (verwant aan het woord plas).

Inderdaad is het perceel dat pas aangeplant is, tevens het brongebied van de Steenputbeek. ANB verwierf enkele jaren geleden het perceel en plantte er een bosje aan als verbinding tussen Hallerbos en Lembeekbos. Er is nu ook een paadje door aangelegd, dat een aangename wandelverbinding vormt tussen Lembeekbos en Hallerbos, door de nieuwe natuur. Hieronder zie je de wandelaars op 19 oktober 2025 het paadje instappen.

foto: Kurt Geeraerts

Het pad komt uit op de Nijvelsesteenweg. Volg deze iets naar rechts, steek over en neem de voetweg 79 "Ponponiehoek". Je loopt langs een grote jonge bosaanplanting. Beneden mondt het pad uit op een voetwegenkruispunt bij een grote eik.

Pijpaenshoek

De eik markeert een voetwegenkruispunt: een voetweg van Essenbeek naar het Hallerbos kruist hier de voetweg van de Vlasmarkt naar een gehuchtje (*Pijpaenshoek 60-64*) waar we straks zullen doorwandelen.

Volgens Verbesselt (1987) werd het plateau boven Essenbeek en de helling naar het Hallerbos ontgonnen in de 13e eeuw. Hij vermeldt de vestiging van twee boerderijen, die afhingen van heren. Het ontgonnen deel heet Houtveld, veld gewonnen op het bos. Bovenaan op het plateau lag er een hof midden in het Houtveld, op de plaats van de huidige hoeve Pijpaenshoek 29 (aardbeibedrijf Colombie): de eigenaar heette Pupains. Hij was waarschijnlijk afkomstig uit Walcourt en was verwant met de heren van Brabant. Deze naam is geleidelijk vervormd tot Piepaens en heeft zijn naam gegeven aan twee deelgebieden van het Houtveld: Piepaensveld, rond de hoeve, en Piepaenshoek,

een mogelijk wat recentere ontginning lager op de helling, die als het ware een hoek hapt uit het Hallerbos.

Verder naar het noorden lag een tweede hoeve, met de naam Hof van Platteborse of Verloren Kost. Het is de huidige hoeve Hallerbosstraat 72 (Dedobbeleer), waar we later op onze wandeling langskomen. Toponiemen zoals Kostverloren en Verlorenkost verwijzen naar geheel of gedeeltelijk mislukte projecten waaraan grote kosten werden besteed, zonder dat de baten volgden. De naam Platteborse (variant : Platteborze) betekent letterlijk "platte beurs", bijnaam voor een armoezaaier. Wellicht moeten we beide namen begrijpen als een landbouwonderneming op schrale grond, die weinig opbracht. Sermon (2000) oppert dat de naam Verloren Kost op de hoogte boven Essenbeek een vooruitgeschoven post (een die men kan opgeven, vandaar "verloren") van een militaire verdedigingslinie was. Hij situeert het toponiem niet nauwkeurig en de verklaring komt ons weinig waarschijnlijk voor.

Rond de hoeve lag het Platteborseveld (naam onder meer aanwezig op de tiendenkaart van 1754).

Merkwaardig is dat de naam Platteborse lijkt op Plattestein, en op sommige oude kaarten heet de hoeve ook Plattestein. Het gehuchtje Plattestein is echter nog wat noordelijker gelegen langs de bosrand, zie verder.

Op de 18e eeuwse kaarten waren er enkele kleine hoevetjes aanwezig in de inham van het Hallerbos, de Piepaenshoek: het huizengroepje rond de huidige manège Van Melckenbeke (Pijpaenshoek 60-64) en het hoevetje aan de andere kant van de autosnelweg (Pijpaenshoek 11). Onze wandeling komt langs beide plaatsen.

Op de Ferrariskaart heet het huizengroepje Pijpaenshoek 60-64 "hameau Eskembergh". Het nabijgelegen huizengroepje boven op het plateau richting Essenbeek heet "hameau Estinette".

De kaart uit de Atlas der Buurtwegen (1845) noemt het eerste huizengroepje "Ponponiehoek". Het tweede heeft er geen naam, maar de verder gelegen hoeve (Pijpaenshoek 29) heet "ferme Piepaens". De Steenputbeek heeft er al haar huidige naam.

De Vandermaelenkaart (1850) behoudt "Ponponiehoek". Het gehuchtje op het plateau heet "Eskemberg". De hoeve op het plateau is "ferme Piepanos". En de naam "Espinette" is nu verschoven naar enkele huisjes aan de rand van het plateau (huidige Frans Sablonweg) ten noorden van de hoeve Piepaens.

De topografische kaart van 1873 noemt de helling tussen het eerste en het tweede huizengroepje "Eskemberg". De naam "Espinette" is nog iets noordwaarts verschoven

De volgende kaarten behouden alleen de naam "Espinette", tot in 1960. Op die laatste kaart is "Eskemberg" verschoven naar het gehuchtje nabij het vroegere café "In de rust op de berg" (Nijvelsesteenweg 829).

De kaart van 1981 plaatst "Pipaanshoek" in de enclave van het Hallerbos aan de oostkant van de autosnelweg bij het kleine hoevetje, dat er Pipaanshof heet. De recente topografische kaarten houden "Pipaanshoek" eveneens voor deze enclave.

Hoe moeten we deze namendans interpreteren?

De hele ontgonnen rand van het Hallerbos en het plateau bleek vroeger aangeduid te worden met de naam "Eskemberg". Deze naam lijkt een tegenhanger van "Essenbeek" (of "Eskenbeek" in het dialect). Er worden verschillende verklaringen aan "Es" en "Esken" gegeven (Sermon, 2024): de

boom, een vochtig gebied, of een gemeenschappelijke grond. Sermon kiest voor "es" als gemeenschappelijke grond en "ken" als verkleining. De naam Eskenberg is, voor zover wij weten, al een hele tijd niet meer in gebruik. Een deel van Eskenberg het dichtst bij Essenbeek heet "Espinette". Deze Franstalige naam betekent "doornbosje". De naam wordt vandaag niet meer gebruikt. Op de tiendenkaart uit 1754 is langs "den Waelenwegh" (Nijvelsesteenweg) een groot stuk grond benoemd als "den grooten en Cleynen Dooren". Het gaat om het zuidelijk deel van het Houtveld, met de huidige jonge bosaanplanting. Wellicht is dit het oorspronkelijke doornbos, dat op Franstalige kaarten "Espinette" werd.

"Piepaens" was de eerste eigenaar van een hoeve op het plateau in het Houtveld (nu Pijpaenshoek 29). De omgeving heette "Piepaensveld". "Piepaenshoek" is de hoekvormige inham in het Hallerbos tussen het Piepaensveld en de Steenputbeek.

"Ponponiehoek" komt ons voor als een verbastering van "Piepaenshoek".

Uitbreidingen van het Hallerbos

In 2017 kocht ANB een ruim 10 ha grote akker aan het Houtveld en eind 2018 – begin 2019 beplante ze het stuk grond met bosgoed. Op een grote plantactie op 3 maart 2019 zakten vele honderden Hallenaren en natuurliefhebbers af naar dit perceel en werd er tussen de striemende voorjaarsbuien door een flink deel van het plantgoed de grond in gezet. De brede deelname van de bevolking, met vele jonge gezinnen en kinderen, toont de grote belangstelling voor meer natuur en bos. Die belangstelling is vandaag nog steeds groot, ondanks de druk op de open ruimte.

Grote plantactie van het veld op 3 maart 2019. Op de achtergrond het Hallerbos en de huizen van de Vlasmarkt.

Ga enkele meters naar links en dan door een wandelsluisje rechts, het vervolg van "Ponponiehoek". Let op, langs het pad staat rechts een afsluiting met stroom. Het pad volgt een mooi talud met houtkant en mondt na twee haakse bochten uit tussen enkele huisjes (de "Ponponiehoek"). Vervolg rechtdoor, houd de manège (Van Melckenbeke) rechts, tot het brede pad langs de berm van de autosnelweg. Ga linksaf en bij de asfaltweg rechts, via de ecotunnel onder de snelweg door. Volg naar links en voor het hek van de enige woning in dit deel van Piepaenshoek eveneens links. Het grintpad loopt aan de onderkant van de hoge berm van de autosnelweg. Op het laagste punt blijf je via de brede grintweg de voet van de snelwegberm volgen. Na een flinke klim kom je op de geasfalteerde straat en parking Hogebermweg. Deze volg je langs de snelweg tot de eerste landweg naar rechts, de Platteborseweg. Neem deze oneffen weg naar de boerderij en loopt rechts om de gebouwen van de boerderij heen. Je komt op een geasfalteerd straatje.

Hoeve Platteborse

(Hallerbosstraat 72) Zie bij vorige stopplaats: de oude naam van een ontginning, vermoedelijk uit de 13^e eeuw. De huidige gebouwen zijn van einde 19^e- begin 20^e eeuw.

Residentiële bewoning in het groen

De oude heidestulpjes zijn bijna allemaal gerenoveerd of verbouwd tot riant, luxueuze woningen in het groen. Vaak is de oorspronkelijke omvang van de gebouwen verveelvoudigd. Voeg daar nog de opritten voor en het gebruik van verschillende auto's per woning aan toe, en je merkt dat deze in Vlaanderen zeer populaire vorm van wonen in het groen een grote voetafdruk heeft. Jammer genoeg worden er nog steeds nieuwe woningen tussen en rond de oude vestigingsplaatsen bijgebouwd. Een aantal woningen in deze wijk heeft nog steeds geen enkele vorm van riolering. Het ontwerp van riolering is klaar en de werken zullen binnenkort starten. Goed voor het milieu, maar tegen welke prijs?

Plattesteen

Straks komen we aan de laatste hoeve in deze bosrand, Plattesteen (Plattesteen 13). De hoeve is niet aanwezig op de Ferrariskaart, in tegenstelling tot een hoeve ongeveer gelegen op de plaats van Plattesteen 11 (B&B Plattestien), dat dan waarschijnlijk het oorspronkelijke gehuchtje Plattesteen voorstelt. De hoeve Plattesteen 13 staat wel op de Atlas der Buurtwegen uit 1845. De naam "Plattesteen" spreekt voor zich, maar welke platte steen er aan ten oorsprong ligt, blijft duister. De toegangsweg tot hoeve Plattesteen heeft een zandige berm waar duizenden zandbijen een woonplaatsje gevonden hebben.

Volg het straatje (zijtak van de Hallerbosstraat) tot de driesprong en neem het smalle straatje (Kleinheide) aan de overkant van de diep gelegen Hallerbosstraat. Op het einde neem je de smalle straat Plattesteen naar rechts. Ga tot net voorbij de poort van het oude hoevegebouw en dan rechts (voorbij twee ingangshekken van grote tuinen) de weide in.

Het Plattesteen-pad

De buurtweg 82 verbindt het gehuchtje Plattesteen met de Hallerbosstraat. De weg was jarenlang afgesloten, maar werd heropend n.a.v. de uitbreidingen van het Hallerbos in dit gebied. De rooilijn werd licht gewijzigd, om de weide met brede orchis onderaan langs de beek te vrijwaren (gemeenteraad Halle 27 mei 2025). De loop van de voetweg werd gemarkeerd door een weide-afsluiting links en een nieuwe houtkant rechts. Op onze wandeling van 19 oktober 2025 openden we samen de geherwaardeerde voetweg.

Na de veehekken scherp linksaf slaan en de grazige helling door de weide aflopen. De bedding van de weg ligt tussen de afsluiting van de koeienweide links en een nieuw geplante haag rechts. Lager buigt het pad naar rechts en kruist het over een aarden ophoging een beekdalletje (zijbeekje van de Steenputbeek).

Foto op volgende bladzijde: op 19 oktober 2025 werd het pad Plattesteen geopend door voorzitter van de Halse gemeenteraad, Eunice Yahuma, en boswachter van het Hallerbos, Thomas Boonen. De wandelaars geven het nieuwe pad een flink applaus.

foto: Kurt Geeraerts

Foto hieronder: het pad Plattestein ontsluit een prachtig landschap.

foto: Kurt Geeraerts

Het pad mondt uit op de geasfalteerde Hallerbosstraat. Ga naar links richting bos, over de Steenputbeek en een paar tientallen meters verder aan een slagboom rechts een aarden bospad in. Dit pad volgt een hele tijd de Steenputbeek tot een groot kruispunt van bospaden aan een volgende brug over de beek.

Het Hallerbos

We kennen het Hallerbos voor zijn uitbundige voorjaarsflora met zijn wijdgekende hyacintenbloei in de tweede helft van april. Het is een oud bos, dat al in de 7^e eeuw behoorde bij het domein van Waltrudis in Halle en er een essentieel onderdeel van was wegens de houtproductie.

Was er hier altijd bos? Neen, zeker niet: in de ijsstijden kende ons land een poolwoestijn-klimaat en groeide er (bijna) niets. Deze situatie kwam een aantal malen voor, de recentste keer nog maar 20.000 jaar geleden! Tegen ongeveer 7000 jaar geleden kende onze streek een mild klimaat en was (wild) bos overal de natuurlijke begroeiing. Ongeveer 5000 jaar geleden werden delen van het bos ontgonnen voor landbouw. Waarschijnlijk werden ook delen van het huidige Hallerbos ontgonnen. We kunnen moeilijk het voorkomen van grafheuvels uit de voor-Romeinse tijd verklaren midden in een onbewoond bos. Wellicht is bij de ontvolking in de 3^e – 4^e eeuw de hele omgeving vanzelf weer bebost en is het Hallerbos sindsdien niet meer voor landbouw gebruikt. De eigenaars in de volle Middeleeuwen (Kapittel van Bergen en later ook de graven van Henegouwen en hun opvolgers, de Bourgondische en Spaanse vorsten) zagen erop toe dat het bos zijn rol voor houtproductie optimaal kon vervullen. In de 17^e eeuw zaten de Spaanse koningen kort bij kas en werd het bos van Halle als onderpand gevestigd voor een grote lening. De koning kon de lening niet terugbetalen en het bos kwam aan de leengevers: de hertogen van Arenberg, die de bosuitbating moderniseerden. Op het einde van de 18^e eeuw verwierf het Huis Arenberg ook het derde deel van het bos van het Kapittel van Bergen. De rechte dreven dateren uit hun beheer. In de loop der eeuwen werden grote stukken uit het bos ontgonnen voor landbouw, zie bv. het Houtveld. Ook in de 18^e en nog meer in 19^e eeuw werden grote happen genomen uit het bos en verloor het zijn verbinding met het Zoniënwoud. Tijdens de Eerste Wereldoorlog liet de Duitse bezetter de meeste bomen kappen. Na deze kaalslag nam de Belgische Staat het overgebleven terrein in beslag en in 1930 kwam het in het bezit van de Belgische Staat, bij wijze van oorlogsschadevergoeding. De meeste bomen werden aangeplant tussen 1930 en 1950. Het staatsdomein kwam bij de gewesthervorming toe aan het Vlaams gewest, dat het nog steeds beheert via het Agentschap Natuur en Bos. Zonder afbreuk te doen aan de natuurbeleving van de bosbezoeker, hecht ANB ook veel belang aan het herstel van de biodiversiteit. Zo worden er de laatste decennia zelfs stukken gekapt, om kans te geven aan biologisch waardevolle heide. De Vlaamse overheid streeft ook naar herstel van het historische, grotere bosareaal. Sinds 2000 werd meer dan 50 ha grond rond het bos aangekocht en beplant, vaak met hulp van Hallenaren en Halse verenigingen. De ecologisch waardevolle graslanden van deze aankopen blijven echter beheerd als grasland.

Ecoduct

Het eerste ontwerp van de autosnelweg Brussel-Parijs uit de jaren 1950 sneed het Hallerbos doormidden. Gelukkig werd het tracé wat verlegd naar de westrand, waardoor de hoofdmoot van het bos samen bleef. Toch werd de hoek nabij de Vlasmarkt van de kern geïsoleerd. De doorsteek van de Steenputbeekvallei vergde de aanleg van een enorme ophoging. Bij de kruising met de straat Pijpaenshoek werd een vrij brede onderdoorgang gebouwd. De helft van deze tunnel is nu ingericht als ecotunnel. Ter hoogte van de Vlasmarktdreef werd de voorbije jaren de brede overspanning over de snelweg gebouwd. Dit ecoduct werd in 2024 geopend. We zien het niet op deze wandeling, maar je bereikt het snel als je de Vlasmarktdreef even naar links volgt.

Het nieuwe ecoduct aan de Vlasmaktdreef.

Neem de brug over de Steenputbeek en daarna het meest linkse pad. Ongeveer halverwege de klim kan je links een smal pad met fijne steenslag in dat binnen het bos niet ver van de bosrand loopt, terug richting autosnelweg. Je komt uit aan de berm van de snelweg en neemt het brede pad links dat je ook al eerder nam, en verder omhoog via de asfaltweg. Je gaat opnieuw via de ecotunnel de snelweg onderdoor, en neemt meteen erna links de brede aarden weg aan de voet van de snelwegberm. Bij de afslag naar het huizengroepje ga je ditmaal rechtdoor, tot je voorbij de Steenputbeek rechts aan een slagboom een breed pad het bos in kunt nemen. Je loopt langs de Arenbergvijver. Voorbij de vijver is een viersprong: kies iets naar links het uitgesleten aarden pad dat door een droog dal langzaam omhoog loopt. Op het einde kom je op de Vlasmaktdreef en niet ver naar rechts ligt Parking 2, het vertrekpunt van de wandeling.